

Killinge- Kvarnnibble gård

Staffan Tesch berättar
för Ineke Buiten

Min pappa köpte Kvarnnibblegård 1944. Pappa hade en firma i stan, som han hade haft sedan 1920-talet. De ritade bl a masugnar. Han har anlagt masugnar i Amerika, Syd-Amerika, Tyskland och Frankrike. Det är ganska stora grejor de där. Han hade ett ritkontor, ett framgångsrikt på det området, vet jag, för en gång på 30-talet så kallades han till Turkiet. Det var när Kernal Atatürk var president där. Min pappa har pratat och träffat honom. De skulle undersöka fyndigheter i Anatolien, men de var så lite givande, så att det inte blev av. I Turkiet hade de inte heller något bränsle eller möjligheter att smälta den här malmen. Pappa var därmere och red omkring på åsnor och tittade på möjligheter, men han var tvungen att be dem avstå ifrån det, för det hade inte varit någon affär.

Jag tyckte att det var hedrande att han blev konsulterad utav den turkiska staten att göra det här jobbet. Det blev ju heller inget järnverk där. Han hade väl alltid haft en dröm att skaffa sig ett jordbruk, det tror jag, och det fick han då förverkligat 1945.

Köpet av Kvarnnibblegård gick till så här: Vi bodde i en lägenhet i stan, men mina föräldrar ville ha ett sommarnöje. Det var på 30-talet. Det var då mina föräldrar hittade ett ställe nere vid Finstaholm, där vi kunde hyra ett möblerat hus över sommaren, därför att ägaren, en general Hain, skulle resa utomlands. Det visade sig att huset bredvid också var ledigt för uthyrning och det hyrde vi per år. Där bodde vi också över påsk, pingst och julen, förutom sommaren.

Det där huset var försett med centralvärme och en AGA-spis, minns jag. Den senaste fick man ladda med kol eller koks och höll sig varm ett helt dygn. Där bodde vi nog i fem eller sex år. Det hette "Stenvillan" vid Finstaholm. Ägaren ville att mina föräldrar skulle köpa det här stället, men de var inte villiga att göra det. Jag kommer ihåg summan. De ville ha 35 000 kr, som låter som stulet i våra dagar, men det var ganska mycket pengar för hus och tomt.

Jag kan nämna att samma år, så tror jag att Håtunaholmsgård såldes för 125 000 kr. Det kan ge en fingervisning att 35 000 var alldeles för mycket. Men hur det var, så skulle vi flytta och då flyttade vi till Sundby, som ligger i Västra Ryds' socken.

Jag kommer ihåg att jag rodde roddbåten vi hade, hela vägen ifrån Finnstaholm till Sundby, vilket gav mig blåsor i händerna. Det var en ganska lång bit över Håtunaviken, Sigtunafjärden och Skarven. På Sundby bodde vi nog ett par tre år också.

Sedermera flyttade vi så småningom till Håtunaholm under kriget. Där hade vi också möjligheten att bo året runt. Ägaren var Christian Bergström, son till Paul Bergström, PUB-grundaren.

Så småningom fick ägaren ett erbjudande att det skulle kunna bli en dansk förläggning där på Håtunaholm och då skulle de ha det huset, som vi hyrde, till bostad för någon officer. Han skulle få disponera det huset.

Mina föräldrar fick förslaget att flytta. Min pappa, som aldrig hade bil på den tiden, åkte fram och tillbaka till alla dessa ställen, där vi hyrt sommarnöje, med Håtunabussen, så han lärde ju känna den där bussägaren, Andersson, ganska väl efter alla år.

Så när han, mer eller mindre, var tvungen att flytta ifrån Håtunaholm så frågade han Andersson om han visste något ställe, där vi kunde ställa in våra möbler. Vi hade en massa möbler i det där sommarhuset. Han funderade en stund och så sa han: "Ja, **Mattsson på Kvarnnibble**, han har ju ett hus som är utdömt. Ni kanske kunde ställa in möblerna där." Varpå min pappa sökte upp Mattsson och frågade. Då fick vi ställa in möblerna i det huset som jag sitter i nu.

Huset var så dåligt, att man lika gärna kunde elda upp det, huset var slut. Man kunde gå rakt ut genom väggarna. Det var alldeles förfallet.

Och hur det var så resonerade gubbarna, min pappa och Mattsson, hit och dit och så efter en tid, tyckte min pappa att han skulle försöka få en fastare tillvaro än som det var nu.

Därför frågade han Mattsson om han eventuellt kände något ställe, som kunde vara till salu här i trakten.

Varpå gubben säger "Vad är det för fel på det här då!"

Mina föräldrar blev ganska häpnad för de hade inte en tanke på att Mattsson hade tankar på att avyttra. Det här var 1944.

Så småningom kom de överens och våren 1945 tillträdde vi, så jag har alltid haft den förmånen att få bo på landet över varje lov tills vi köpte själva en egendom. Ma o har vi alltid haft en viss anknytning till den här bygden.

Min pappa hade som sagt en ingenjörsfirma i Stockholm och hans pappa i sin tur var verksam i lantbruket i Östergötland.

Under hela min uppväxttid bodde jag i stan, men jag hade inget intresse att söka jobb där. Uppriktigt

sagt så tror jag inte att jag hade passat för det heller. Min håg låg ute i lantbruket.

Jag tyckte att det verkade komplicerat, det yrket pappa hade. Han kunde fyra språk t ex, och det begärdes nästan att man skulle kunna det om man ville göra affärer med utlandet.

Har man inte det intellektet, som är nödvändigt, så måste man hitta på någonting annat.

Jag slutade skolan efter realen.

Det var klart, att min pappa ville att jag skulle fortsätta i hans verksamhet, men han var ju generös för han lät mig göra, som jag ville. Så jag gick på olika gårdar och praktiserade i flera år. Dessutom gick jag på Lantbruksskolan i Östergötland en ett-årskurs där, så jag har ju en viss utbildning. Speciellt var det bra att jag hade utbildning för lantbruk, för

Kvarnnibble gård. Huvudbyggnaden

det var inte tillåtet, på den tiden, för icke-jordbrukare att förvärva jordbruk.

I och med att jag var lantbruksutbildad fick mina föräldrar köpa den här gården, som vi bor på nu. Annars hade det inte gått.

Vi flyttade in här på Kvarnnibble den 15:e mars 1945. Den första månaden bodde vi en månad tillsammans med den gamla ägaren innan de kunde flytta in på sin nya gård, som låg uppe i Roslagen.

Den förra ägaren Mattsson var en ganska skicklig uppfödare av travhästar. Han hade väl ett 70-tal hästar här och han hade även ardenneruppfödning. Vi hade de hästarna, som dragkraft på den tiden.

När vi kom hit, så hade vi 15—16 draghästar och så även ungdjur. Tillsammans en 30 stycken. Två hingstar var också stationerade här, som skulle be-

tjäna märrarna här i trakten.

Den sortens verksamhet med travhästar har inte vi haft utan den tog han med sig till en gård, som heter "Veda", som ligger uppe i Roslagen. Travhästar var hans huvudsakliga intresse. Den här Mattson var en duktig djurman över huvudtaget. Det var han, som hade köpt ihop den mjölkko-besättningen, som vi har. Han hade farit omkring och plockat ut riktigt goda exemplar på olika gårdar.

När vi kom hit så hade vi en ganska bra besättning redan. Den här mannen hade djuröga. Vi övertog "folk och få".

Den här gården "Killinge", som är något mindre än huvudgården köpte Mattsson på exekutiv auktion någon gång på 30-talet. Det var hemskt dåliga tider för bönderna då, kolossalt. Jag tror att det var 3—4

stycken här, som gick i konkurs under de där åren, bl a "Killinge".

Inte nog med det, utan den handlaren, som hade lämnat kredit åt alla de här bönderna, han gick också i konkurs pga han inte fick betalt. Det var förfärligt svåra tider på 30-talet.

Kvarnnibble gård har 220 ha öppen jord och så 180 ha skog. På avlöningslistan från den 15 juli 1945 står 18 namn noterade, fast anställda. Nu har vi 1 anställd, en heltid anställd, utöver mina 3 söner, som äger Kvarnnibble nu,

Den heltidsanställda är lagårdsskötare och han jobbar 5 dagar i veckan. Det innebär ju

att sönerna får hoppa in på helgerna, det blir var tredje helg, och under semestern naturligtvis.

1945 tjänade de anställda 142,5 öre per timme. Jag kommer ihåg att undan för undan så har de här lönerna ökat. I början var det med 2,5 öre per timme, sedan 4 öre, plötsligt ökade lönerna med 25 öre. Då trodde man, att nu, nu går det åt helvete.

Och sen skulle vi sluta en kvart över 4, och det trodde jag också att det skulle innebära slutet för den här näringen. Förut slutade man alltid kl 18.00, på lördagar kl 13.00. Vi började jobba kl 7.00, utom dem, som skulle rykta, de var där en timme tidigare. Lagårdskarlarna har väl alltid gått upp halv 5.

Redan då mjölkade vi med maskin, men nu har vi förbättrat det hela. Mjölken går nu igenom ledningar i taket. Förut måste man bära mjölken i mjölkmaskins-

spannar.

Förr hade vi 4 maskiner, nu 8 st, som en kille sköter.

Det här med att sluta tidigare, att ha kortare arbetstid, det har vi ju faktiskt kunnat möta på det sättet att vi har nu andra grejor. Vi har ju traktorer, som har över 100 hk t ex och det gör ju att man klarar av ett jobb, som förr tog 2 dagar, på en förmiddag. En harv tar nu 6 meter i bredd, förr hade man en, som precis täckte bakhjulen på traktorn.

Arbetaren Frimodig fick 1945 i lön 144,5 öre i timmen. Han var fördräng. Lagårdsförman tjänade förstås mest, dessutom hade han provision på 1690 liter mjölk x 0,02 öre = 33,80 kr.

En del fick mjölkkrabbatt, men det var en statlig grej. Den skickade staten till mig för de som hade barn. De skulle få råd att köpa mjölk för 33 öre. De anställda köpte blandsäd, 100 kg för 19,70 kr, till deras grisar och höns. Hyran 23,50 kr, 24,33 kr här är det en, som hyr för 9,50 kr. Han hade väl bara ett rum.

Det är lite rörande, när man ser de här summorna och se att hela månadsavlöningen för alla de 18 personerna, är mindre än vad en utav gubbarna betalar i skatt idag.

Månadsutgifterna för gården med de 18 anställda låg 1945 på 1 773,27 kr i utbetalda löner. Bruttot var 2 564,57 kr. Jag tycker, att den här inramade avlöningslistan, i alla fall är ett dokument om hur

folk har skött penningvärdet (?) under de här åren. De som har styrt oss har inte kunnat upprätthålla kronans värde. Man kan inte gärna förebrå, men det är som det är.

Innan mina föräldrar köpte gården var jag kontrollassistent. Jag vägde mjölken och tog fettprov på en trakt som hette Härkeberga-Långtora bortom Enköping. Man åkte till gårdarna och vägde kornas mjölk och beräknade hur mycket de mjölkade per månad och per år, så att man hade en viss koll på produktionen. De korna, som inte hävdade sig, måste bort ur besättningen.

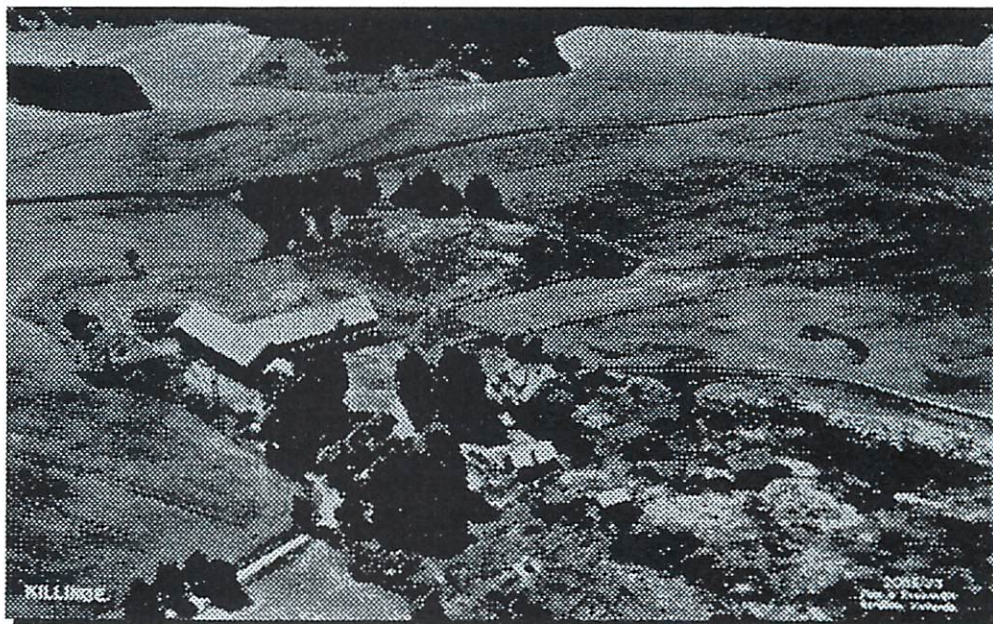
Det är samma förhållande nu. Jag väger mjölken här också, fast jag tar inga prov, utan nu skickar man mjölken till en central, där de räknar ut allting med hjälp av datorn, så man alltid har koll på vad varje ko producerar. Ser man att en ko inte kommer upp i

produktionen, hon blir 3-spent eller något annat fel, då finns det anledning att byta ut henne. Hon går till slakt.

Vi har inga biffkor här, men vi har vissa kor, som inte är så märkvärdiga. De betäcker vi med köttdjur, så vi har en del "Limousin" och av "Hereford" ras, de med vita huvud. De ansätter mer kött och är gynnsammare som slaktdjur. De har en annan köttansättning, bakdelen är riktiga biffar, de har en annan färg. De är rättgråa.

Pappa slutade aldrig med sin verksamhet sedan de köpte gården. Det var väl det, som min mamma ondgjorde sig alltid över. Han hade mer eller mindre lovat att han skulle lägga av, men han lade inte av förrän 1964, då var han väl över 80 år.

Jag hade jobbat som lantbrukselev i Skåne, Västergötland och jag hade varit i skogen 1 år uppe i

Flygfoto över Killinge - Kvarnibble

Gästrikland, så jag hade en viss praktisk erfarenhet, innan jag började jobba på vår gård den 15:e mars 1945. Dessutom hade jag, som sagt, arbetat som kontrollassistent.

Jag tillhörde en grupp människor, som blev inkallade i beredskap efter rekryten, så jag gjorde 1½ år i sträck och då var jag ju borta ifrån den här näringen kan man säga. Det tog rätt mycket tid, just det här.

Det var svårt att få jobb också, för när man kom då frågade de om man hade gjort värnplikten. Man fick tala om att man hade gjort det plus dessutom beredskap.

När man sökte jobb efter beredskapstiden, då man inte varit i den här näringen i 1½ år och man sökte som rättare eller bokhållare, då tyckte de att den där killen, han har inte varit med på så länge nu, han har ingen aning om hur läget är just nu.

Det var inte så lätt att få jobb faktiskt. Men jobbet

som kontrollassistent var inte så svårt att få, det var dessutom en viss god praktik.

När man är arbetsgivare på en gård med 18 anställda, då fordras det en viss organisation. Man gjorde inköp, man anställde folk i den mån det gick och tyvärr var man även tvungna att avskeda folk när det behövdes. Utan jobb var man inte. Dessutom har jag faktiskt gillat den principen att det är ganska skönt och röra på armarna också, så jag har alltid varit med och jobbat, rent fysiskt menar jag.

Den här arbetaren Frimodig, han var verkligen frimodig.

Han var ordförande i Lantarbetarförbundet. Han sa till mig "Det är lika bra att du får Lantarbetar-tidningen du också". De höll mig med den tidningen i flera år, så jag kunde följa deras politik, fast jag var medlem i de motsatta lägret så att säga, Lantarbets-givareföreningen. Stora kontroverser har jag aldrig haft med folk här på gården.

Så här gick det till, när jag träffade min fru, Barbro. En gång stod jag i smedjan, när Stig Sundblad kom in, en stor pamp då i kommunen, och bjöd mig på bröllop. Det var i juli. Jag sa "Inte f...n kan du gifta dig i juli, mitt i höet, det går inte!" Han blev ju

häpen, när jag sa att jag inte kunde komma. "Inte på ett bröllop i juli, det går bara inte", sa jag igen. Hur det än var, så blev jag övertalad att åka till det där bröllopet. Det gjorde jag. Barbro var bästis med bruden, Gunnel Sundblad, de hade varit klasskamrater.

Jag hade aldrig sett henne förrut. Barbro satt och lipade i kyrkan, som alla gör när det är bröllop. Hon var väl rörd och jag tänkte: "Det var en jävla människa och sitta och grina". Och så fick jag henne till bordet, då gick det ju bättre, sedan efteråt.

Vi gifte oss ett år senare och fick 3 söner som heter: Ulf, Carl och Hjalmar, 40, 37 resp 33 år idag (1994). De är alla 3 verksamma här på gården och sköter sig på ett sätt, jag är mycket nöjd med.

Jag brukar säga, att de har mycket att vara tack-samma för, för att deras förfäder har skött sig. De har goda gener, som jag tycker de ska förvalta. De ska inte röka, de skall föra ett någorlunda hyfsat liv. Farfar blev ändå 97 och deras farmor 96 år. Det behöver inte betyda någonting, men det finns ju möjligheter där att de får förbli friska om de inte ägnar sig åt en massa gifter och våldsamt leverne.

Men som sagt var, de är en heder för far och mor de här grabbarna! De är de verkligen.